

KARAKTERTREKKEN VAN HET ONDERWIJS IN VLAANDEREN

1. BELGIË ALS FEDERALE STAAT

Vanaf 1970 werd de Belgische grondwet in verschillende stappen herzien, zodat de politieke, legislatieve en administratieve structuren van de oorspronkelijk unitaire en gecentraliseerde Belgische staat zich naar een federaal systeem ontwikkelden.

In dit federale systeem bestaan drie beleidsniveaus die elk over eigen wetgevende en uitvoerende organen beschikken: de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten. Tussen de drie beleidsniveaus bestaat géén hiërarchie; ze hebben elk hun eigen bevoegdheden.

Drie gemeenschappen:

- de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige gemeenschap.
- verantwoordelijk voor de culturele en persoonsgebonden aangelegenheden binnen een bepaald taalgebied.

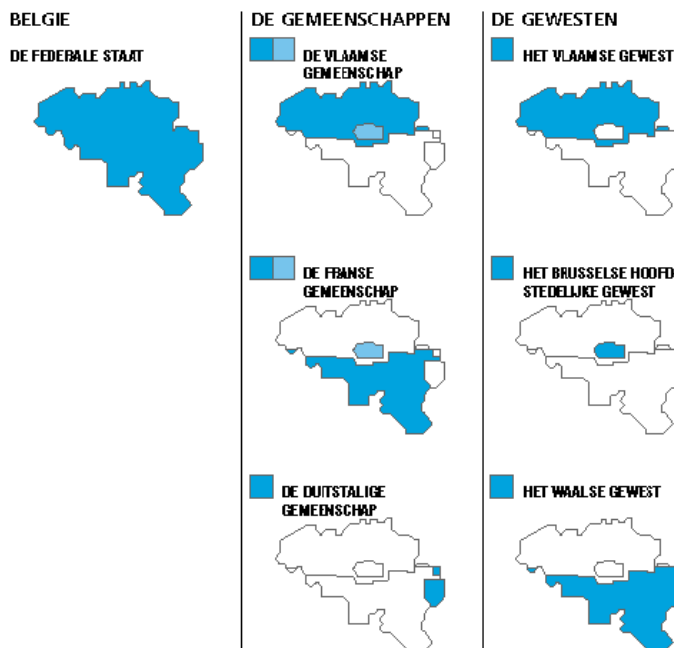
Drie gewesten:

- het Vlaamse, het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijke gewest.
- bevoegd voor alle materies die geheel of gedeeltelijk aan een welomschreven grondgebied gebonden zijn.

Werking

De gemeenschappen en de gewesten hebben elk een eigen parlement en een eigen regering. Met drie gemeenschappen, drie gewesten en de federale staat zou België normaal gezien dus zeven regeringen en zeven parlementen moeten tellen.

Het zijn er evenwel telkens zes: de Vlamingen hebben ervoor gekozen om de regering en het parlement van het Vlaamse gewest en van de Vlaamse gemeenschap samen te voegen.

2. GEMEENSCHAPSBEVOEGDHEID OVER ONDERWIJS

De bevoegdheden inzake onderwijs berusten bij de gemeenschappen. Zodoende beschikt elke gemeenschap over een eigen onderwijssysteem.

Binnen het ministerie van de Vlaamse gemeenschap is het departement Onderwijs verantwoordelijk voor nagenoeg alle aspecten van het onderwijsbeleid, van het kleuter- tot en met academisch onderwijs.

De federale overheid is echter via een drie kleine weerhaakje nog steeds betrokken in onderwijsmateries en wel door haar bevoegdheid voor de pensioenen van de personeelsleden van de onderwijsinstellingen, het vastleggen van de leerplicht en het bepalen van de minimumvoorwaarden voor het behalen van een diploma.

3. FEDERALE BEVOEGDHEID OVER ONDERWIJS

3.1. PENSIOENEN VAN DE PERSONEELSLEDEN VAN DE ONDERWIJSINSTELLINGEN

De federale overheid was vroeger bevoegd voor onderwijs. Dit resulteerde een eenzelfde statuut voor onderwijzers en docenten als ambtenaren. Hierdoor was het de overheid die bevoegd was voor de pensioenen. Door de lasten die dit met zich zou meebrengen, is de verantwoordelijkheid voor de pensioenen voor de periode dat docenten en onderwijzers op de loonlijst van de Belgische overheid stonden niet naar de gemeenschappen verhuist. Het gevolg is wel dat deze bevoegdheid uitdovend is.

3.2. VASTLEGGEN VAN DE LEERPLICHT

Kosteloos en verplicht onderwijs tot 18 jaar was reeds in 1958 één van de standpunten van VVS. De leerplichtwet van 1983 kwam hier eindelijk aan tegemoet en bepaalde dat elk kind gedurende 12 volle schooljaren onderwijs moet volgen. Dit is vanaf de maand september van het jaar waarin het 6 wordt, tot eind juni van het jaar waarin het 18 wordt. De leerplicht geldt zowel voor Belgen als voor niet-Belgen.

3.3. MINIMUMVOORWAARDEN VOOR HET BEHALEN VAN EEN DIPLOMA

4. VRIJHEID VAN ONDERWIJS

Het beruchte/beroemde principe van de vrijheid van onderwijs is opgenomen in artikel 24 van de Belgische grondwet. Elke natuurlijke persoon of rechtspersoon heeft het recht onderwijs te geven en mag daarvoor instellingen oprichten.

Het begrip 'inrichtende macht' (of 'schoolbestuur') is door dit artikel een sleutelbegrip in de organisatie van het onderwijs in Vlaanderen. Hiermee wordt de overheid, de natuurlijke persoon of de rechtspersoon bedoeld die de verantwoordelijkheid voor een onderwijsinstelling opneemt.

Als de scholen officieel erkende getuigschriften of diploma's willen toekennen en eventueel subsidies van de Vlaamse gemeenschap willen ontvangen, moeten ze de wettelijke en reglementaire bepalingen naleven. Voor Vlaanderen stelt de Vlaamse gemeenschap een aantal eisen betreffende de kwaliteit van het verstrekte onderwijs.

Naast de vrijheid om onderwijs in te richten, waarborgt dit artikel ook de keuzevrijheid van de ouders.

De grondwettelijke vrijheid van onderwijs wordt vaak in verband gebracht met het door België ondertekende Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten. Daarin staat bepaald dat:

“Art. 2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen dat, ten einde tot een volledige verwezenlijking van dit recht [op onderwijs] te komen:

- a. Het primaire onderwijs voor allen verplicht en kosteloos beschikbaar dient te zijn;*
- b. Het secundair onderwijs in zijn verschillende vormen, waarbij inbegrepen het secundaire technische onderwijs en het beroepsonderwijs, door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs algemeen beschikbaar en voor allen toegankelijk dient te worden gemaakt;*
- c. Het hoger onderwijs door middel van alle passende maatregelen en in het bijzonder door de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs voor een ieder op basis van bekwaamheid gelijkelijk toegankelijk dient te worden gemaakt;”*

Samen vormen zij voor de studentenbeweging een juridische stok achter de deur. Het 'stand still principe' bepaalt immers dat de kosten voor onderwijs zeker niet mogen stijgen. Algemeen wordt een indexering onder het 'stand still principe' wel aanvaard. Alle andere stijgingen in kosten daarentegen niet.

5. DRIE AUTONOME ONDERWIJSNETTEN

De grondwettelijke vrijheid van onderwijs maakt de organisatie mogelijk van onderwijsnetten. Die kunnen ressorteren onder de bevoegdheid van de gemeenschappen, de provincies, de gemeenten en andere publiekrechtelijke personen, alsook van privé-personen, feitelijke verenigingen en verenigingen zonder winstoogmerk. Traditioneel worden drie netten onderscheiden:

<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>gemeenschapsonderwijs</i>: dit is het onderwijs dat door de ARGO (Autonome Raad van het Gemeenschapsonderwijs) georganiseerd wordt namens de Vlaamse gemeenschap. Het gemeenschapsonderwijs is door de grondwet verplicht tot neutraliteit. Dit wil zeggen dat de religieuze, filosofische of ideologische overtuiging van de ouders en de leerlingen gerespecteerd moeten worden; 2. <i>gesubsidieerd officieel onderwijs</i>: dit omvat het provinciaal onderwijs, georganiseerd door de provinciebesturen, en het gemeentelijk onderwijs, georganiseerd door de gemeentebesturen. De scholen van dit net kunnen zowel confessioneel als niet-confessioneel zijn; 	<p>officieel onderwijs</p>
<ol style="list-style-type: none"> 3. <i>gesubsidieerd vrij onderwijs</i>: dit is het op privé-initiatief, door een privé-persoon of -organisatie georganiseerde onderwijs. Het omvat het confessioneel (hoofdzakelijk het katholiek) onderwijs, het niet-confessioneel vrij onderwijs en onafhankelijke scholen die specifieke pedagogische methoden toepassen. 	

De netten beschikken over een ruime autonomie (maar binnen bepaalde eisen van de overheid zoals bv. de eindtermen of de kwaliteitswaarborgen). Ze kunnen hun eigen leerplannen en lesroosters opstellen, mits deze door de minister van Onderwijs goedgekeurd worden; ze zijn vrij in hun keuze van pedagogische methoden.

6. EINDTERMEN EN LEERPLANNEN

Het is de opdracht van de overheid de minimale verwachtingen van de gemeenschap ten opzichte van het onderwijs op een duidelijke wijze kenbaar te maken. Dit is noodzakelijk om waarborgen te bieden met betrekking tot de kwaliteit van het Vlaamse onderwijs.

Om die reden werd het begrip 'eindtermen' geïntroduceerd. Eindtermen (opgesteld door de Vlaamse overheid) zijn minimumdoelstellingen die door de meerderheid van de leerlingen in het niveau en de richting waarin ze zich bevinden, nagestreefd en bereikt moeten worden. Het gaat hier om kwaliteiten inzake kennis, inzicht, attitudes en vaardigheden. Er bestaan zowel vakgebonden als vakoverschrijdende eindtermen.

De eindtermen of ontwikkelingsdoelen moeten in de leerplannen (opgesteld door de inrichtende macht) verwerkt zijn. Een leerplan is de gesystematiseerde inventaris van de doelstellingen en inhouden die een "inrichtende macht" of schoolbestuur in een vak of leergebied wenst te bereiken. Ook de pedagogische methode maakt deel uit van het leerplan.

Door het bestaan van deze eindtermen wordt het VVS standpunt tegen toelatingsproeven versterkt. Als studenten met succes door het secundair onderwijs geraken dan hebben ze de door de Vlaamse overheid opgelegde minimumdoelstellingen bereikt. Deze minimumdoelstellingen moeten daarom ook het toelatingsbewijs tot het hoger onderwijs vormen aangezien diezelfde Vlaamse overheid ook daar regelgevend optreedt.